

Hvite løgner, svarte løgner – og statistikk

Nei, det stemmer ikke! Sånn er det ikke for meg – eller min beste venn, bestemor, sønn, onkel – eller hvem en nå kan trekke inn for å motbevise at statistikken stemmer.

Så å si hver gang det presenteres statistikk over dette eller hint, hører vi et slikt utbrudd.

Og det er i og for seg helt riktig. Enhver kan bare snakke for seg selv, og det går ikke an å si noe om andre ut fra seg selv, eller sine nærmeste.

Og statistikken, eller gjennomsnittresultatet eller hva det er snakk om, trenger ikke stemme for en eneste en av oss. Like fullt er det som oftest et representativt resultat vi blir presentert. Mye mer representativt enn det hver enkelt kan si med utgangspunkt i seg selv, sin beste venn, bestemor, sønn eller onkel.

Skal en si noe om noen andre må en nemlig undersøke det blant et tilstrekkelig antall individer. Først da blir resultatet statistisk signifikant. Og muligens interessant.

Og så er det uttrykket lies, damned lies, and statistics, som er hentet fra en frase tilskrevet statsmannen Benjamin Disraeli (1804–1881) og som ble gjort populær av forfatteren Mark Twain (1835–1910). På norsk lyder den: Det er tre typer løgner; løgn, forbannet løgn, og statistikk. Alternativt og fritt oversatt: Det finnes tre typer løgner; hvite løgner, svarte løgner og statistikk.

Uansett hvordan en oversetter det; utsagnet referer til den overbevisende og tilsynelatende troverdigheten i tall og bruken av statistikk for å understøtte svake argumenter. Samtidig refererer det til tendensen enkelte har til å nedvurdere og kritisere statistikk som ikke støtter deres egen posisjon. Denne betydningen er kanskje ikke så påaktet. Derfor gir jeg den litt mer opp-

merksomhet, ved å legge til et tilsvarende utsagn i samme gate: Ikke forstyrr meg med fakta når jeg vet at jeg har rett!

Og så er det det med spørsmålet om hvordan tallene ble til? Hvorfor tok man tak i nettopp denne problemstillingen og valgte å undersøke akkurat de egenskapene. Det er ikke til å stikke under en stol at alt vi foretar oss, også når det gjelder forskning og statistikk, er basert på valg. Og at det å velge å se på noe fremfor noe annet betyr at noe blir valgt bort.

Slik er det. Uten at det nødvendigvis blir løgn av resultatene av den grunn. Det er mer slik at det er snakk om interesser. Og om statistisk praksis som inkluderer blant annet planlegging av undersøkelsen, innhenting av data, opplisting av data og kalkulering og tolkning av usikre observasjoner. Siden målet med statistikk sies å være å produsere den beste informasjonen fra tilgjengelige data, kategoriserer noen forfattere statistikk under beslutningsteori. Og beslutninger får konsekvenser. Beslutninger på samfunnsnivå kan sågar få store konsekvenser, og eksemplene innen helsesektoren er mange. Diskusjonene om hva som er best av store sentrale eller små nære sykehus er bare ett, der bruken av statistikk er flittig blant alle som mener noe og vil ha sitt syn igjennom.

Det er altså all grunn til å lese fremstilling av statistikk med våkenhet. Også den som handler om tannhelse og tannhelsetilbud.

Så les gjerne denne utgaven av Tidende med våkenhet og vit at du kan delta i debatten i Tidendes spalter og ved å kommentere det du leser på vårt nettsted www.tannlegetidende.no.

Ellen Beate Dyvi

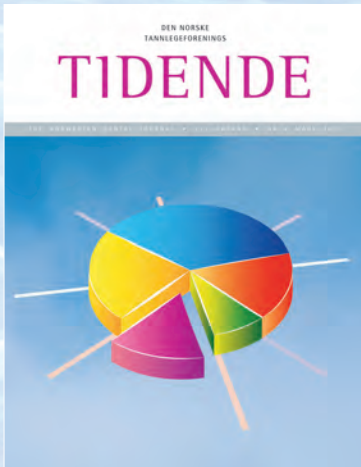

Foto: Yay Micro. Design: Mike Mills.

Ansvarlig redaktør:
Ellen Beate Dyvi

Vitenskapelige redaktører:
Nils Roar Gjerdet
Jørn Arne Fridrich-Aas

Redaksjonssjef:
Kristin Aksnes

Redaksjonsråd:
Jan Bergdahl, Universitetet i Tromsø
Anne Chr. Johannessen, Universitetet i Bergen
Ingar Olsen, Universitetet i Oslo

Redaksjonskomité:
Jon E. Dahl
Anders Godberg
Malin Jonsson

ABONNEMENT
Abonnementspris for ikke-medlemmer
og andre abonnenter kr 1605,-

ANNONSER
Henv. markedsansvarlig Eirik Andreassen,
Tlf. 22 54 74 30.
E-post: eirik.andreassen@tannlegeforeningen.no

TELEFON OG ADRESSE
Frederik Stangs gate 20,
postboks 3063 Elisenberg, 0207 Oslo
Tlf. 22 54 74 00
E-post: tidende@tannlegeforeningen.no
www.tannlegetidende.no

UTGIVER
Den norske tannlegeforening

ISSN 0029-2303
Opplag: 5 900. 15 nummer per år
Parallellpublisering og trykk: 07 Gruppen AS
Grafisk design: Mike Mills

Fagpressens redaktørplakat ligger til grunn for utgivelsen. Alt som publiseres representerer forfatterens synspunkter. Disse samsvarer ikke nødvendigvis med redaksjonens eller Den norske tannlegeforenings offisielle synspunkter med mindre dette kommer særskilt til uttrykk.